

stać do salonu, o którym wyżej wspominaliśmy. U stóp góry pod wieżą jest jeszcze mały folwarczek. W ogólności zaś wszystkie te budowle miały się połączyć z domem wielkim projektowanym, na który już potrzebny kamień sprowadzono; ale że zamiar ten nie przyszedł do skutku budowy więc te, nie mając z sobą żadnego związku, są tylko częstkami oderwanymi, których istnienie zastanawia widza. Mimo to wysady tutejsze dobrze utrzymywane służą za przyjemną przechadzkę dla publiczności“.

Przyp. XIV.

O kąpielach szafkowych i ich wynalazcy [Ossowskim] wypada słów kilka tu powiedzieć, pierwsze bowiem i drugi zwrócili na siebie uwagę w całym kraju. Kąpiele Ossowskiego cieszyły się w swoim czasie wielkiem uznaniem i były pozakładane w wielu miastach na prowincyi; w Warszawie prowadził je przy ul. Długiej sam wynalazca, uzyskawszy subsydyum rządowe i pozwolenie przyjmowania chorych. Miały być one nader pomocnymi w leczeniu najporeczywszych chorób, jako to: „hemoroidów, reumatyzmów, artrytyzmów, koltunów z wszelkimi ich następstwami, skrofulów, wszystkich wyrzutów skórnych, następstw po długotrwałych chorobach wenerycznych lub nadużycia środków merkuryalnych, gózków, stwardnienia stawów, chronicznego zapalenia oczów, zastarzałych ran [owrzodzeń], za nieuleczalne uważanych. Choroby z zaziębienia lub złego trawienia powstające, a mianowicie: katar, febra, bóle głowy, stwardnienia śledziony, cierpienia wątroby, a stąd bóle w bokach, ogólna ociężałość—ustępują przy użyciu wzmiankowanych kąpieli. Dalej kąpiele te z niewątpliwym skutkiem używane bywają u osób młodych płci żeńskiej, u których utrudnionem jest rozwinięcie się, lub u starszych, u których regularny odpływ skutku zaziębienia lub innych nienaturalnych powodów przerwany został. Ważne jest także używanie ich jako środka ochronnego od różnych cierpień i pokazały się zbawieniami w czasie grasowania cholery“. Takie własności przypisywał swoim kąpielom wynalazca.

Z polecenia Głównego Inspektora Służby Zdrowia Ossowski zdawał w pewnych terminach sprawę z przebiegu leczenia chorych w swoim zakładzie, a Rada Lekarska przeglądała je i poddawała ocenie. Gdy w początkach sąd o kąpielach wypadał przychylny, nabierały one rozgłosu i były wprowadzane do leczenia chorych po szpitalach, wszakże już około r. 1856 zaczęły tracić uznanie, jakiem się cieszyły i zostały wreszcie zarzucone zupełnie. W r. 1856 Rada Lekarska orzekła, iż „zastrzedz wypada p. Ossowskiemu, aby w udzielaniu kąpeli parowych ściśle stosował się do przepisów, jakie mu wskazanymi zostały, a w ogólności, aby nie przybierał charakteru lekarza, lecz ograniczył się do charakteru właściciela kąpeli parowych“.

Cholerycznych leczono kąpielami Ossowskiego w r. 1848, 1852 i 1855, wszakże bez powodzenia, jak o tem można wnosić z odpowiednich raportów lekarskich.

O pomysłowości Ossowskiego można sądzić z prośby jego, podanej w r. 1855 na imię Sekretarza Stanu przy Radzie Administracyjnej; prosi mianowicie o subsydyum na dokonanie prób na szerszą skalę z nowymi swymi wynalazkami: „1) leczenia księgosuszu bydłowego, 2) leczenia nosacizny koni i 3) mechanizmu do prania wełny na owcach, ochraniającego je od różnych chorób, którym przez mycie w sposób teraz używany podlegają“¹⁾.

Przyp. XV.

PRACE LEKARZY SZPITALNYCH

[drukiem ogłoszone].

† **Anders Teodor.** 1) O działaniu kwasu chryzofanowego w łuszczycy [Pamięt. Tow. Lek. 1880].

2) O działaniu kwasu pyrogallusowego w niektórych cierpieniach skóry a w szczególności w łuszczycy. [Ibid. 1881].

3) Kwas salicylowy jako poronny środek leczenia szankrów miękich. [Gaz. Lek. 1884].

¹⁾ Z akt pozostałych po b. Radzie Lekarskiej.

4) Wiewiór zgorzeliu, zakażenie krwi posokowato, śmierć. [Księga Pamiątk. prof. Hoyer].

† Kaczowski Karol. O rzeźnicze u kobiet. [Pam. Tow. Lek. 1864].

† Klink Edward. 1) Kilka spostrzeżeń z oddziału niemowląt ssawców w szpitalu D-ka Jezus [Medycyna 1873].

2) Badania nad przechodzeniem rtęci przy wcieraniach szaruchy do mleka karmiącej [Med. 1874. Pam. Tow. Lek. 1874].

3) Przypadek łuszczycy całego ciała. Zapalenie różowe skóry. Wyzdrowienie. [Ibid. 1875].

4) Przypadek gruźlicy narządów moczowo-płciowych symulującej szankry ukryte cewki moczowej i pęcherza. [Ibid. 1875].

5) Kwas salicylowy jako środek do opatrunku szankrów. [Ibid. 1875].

6) Dwa przypadki szankrów rozpadowych żrących. Kilka uwag praktycznych o leczeniu tego rodzaju szankrów. [Ibid. 1875].

7) Przypadek spóźnionego przymiotu dziedzicznego. [Ibid. 1876].

8) Jodoform jako lek opatrunkowy przeciw szankrom. [Ibid. 1876].

9) Ostre ogólnie zapalenie mięśni. Podejrzenie zakażenia trychinami. Śmierć. [Ibid. 1875].

10) Sprawozdanie z czynności lekarskiej w szpitalu cholerycznym na Pradze, [Pam. Tow. Lek. 1874].

11) Ocena pracy Stankowicza H. „Dualizm czy unitaryzm“. [Ibid. 1876].

12) Untersuchungen über die Nachweis des Quecksilbers in der Frauenmilch während einer Einreibungskur mit grauer Salbe. [Viert. f. Derm. et Syph. 1876].

13) Beobachtungen aus dem Lazarushospitale für vener. Krank. in Warschau. Schankergeschwüre der Vaginalportion und der Scheide. [Ibid. 1876].

14) Owrzodzenia szankrowe części pochwowej macicy i pochwy. [Med. 1877].

15) Sprawozdanie z czynności lekarskiej w oddziale kobiet publicznych w szpitalu św. Łazarza w Warszawie w r. 1876. [Ibid. 1877].

16) O podskórnych wstrzykiwaniach białkanu rtęci. [Ibid. 1877].

17) Tayuya jako nowy lek przeciw chorobie przymiotowej. [Ibid. 1878].

18) Owrzodzenia szankrowo odbytnicy. [Ibid. 1878].

19) Ocena broszury L. Kadlera o leczeniu przymiotu bez pozostawiania w mieszkaniu. [Ibid. 1878].

20) Odprawa p. Kadlerowi. [Ibid. 1878].

21) Sprawozdanie z wycieczki lekarskiej do Petersburga. [Ibid. 1879. Pam. Tow. Lek. 1879].

22) Kilka uwag z powodu wycinania „szankrów twardych”. [Med. 1879].

23) O podskórnych wstrzykiwaniach białkanu rtęci. [Pam. Tow. Lek. 1877].

24) Owrzodzenia szankrowe i pierwotne stwardnienia przymiotowe na niezwykłych miejscach ciała. [Ibid. 1880].

25) Zapiski terapeutyczne. O działaniu kwasu chryzofanowego w łuszczycy. [Med. 1880].

26) Przyżoganie metodą Cheron'a. Arg. nitricum et tincti. jodi. Wyskrobywanie. Żogadło Pacquolin'a. [Ibid. 1880].

27) W sprawie zapobiegania zarażeń przymiotem przy obrzozaniu. [Ibid. 1880].

28) Życiorys i ocena stanowiska naukowego W. Oczki [w wydaniu dzieł Oczki. 1880].

29) O działaniu *Silphin cyrenaicum* w dymienicach ostrych. [Przeg. Lek. 1880].

30) O zapaleniu szyjki pęcherza moczowego. [Gaz. Lek. 1881].

31) O działaniu naftolu w chorobach skórnych. [Pam. Tow. Lek. 1882].

32) Naftalina jako nowy lek do opatrunku owrzodzeń szankrowych i przymiotowych. [Gaz. Lek. 1883].

33) O działaniu podskórnych wstrzykiwań rtęcio-

formamidu w leczeniu przymiotu. [Księga Pamiątk. prof. Hoyer'a].

† **Pawlikowski Karol.** 1) Nowy pogląd L. Hirschwelda na przyczyny anatomiczne, sprowadzające skrzywienia stosu paciorkowego. [Tyg. Lek. 1858].

2) O szankrze. [Ibid. 1858].

3) Kilka słów o cierpieniu systematu muskularnego w chorobie wenerycznej. [Ibid. 1858].

4) Podwójne zarażenie chorobą weneryczną mamki od dziecka i innego dziecka od tej samej mamki. [Klinika. 1867].

5) Jedno ze źródeł szorzenia się zarazy syfilitycznej po kraju. [Ibid. 1867].

6) O udzieleniu się choroby syfilitycznej kobietom wiejskim, biorącym dzieci ze szpitala D-ka Jezus na wykarmienie. [Gaz. Lek. 1867].

7) Pod kierunkiem Pawlikowskiego wyszedł „Wykład chorób wenerycznych“. [1874].

† **Podowski Henryk.** 1) De osteo-steatomate. Berolini. Diss. in. 1830.

2) Sprawozdanie lekarskie ze szpitala św. Łazarza w Warszawie za r. 1857. [Pam. Tow. Lek. 1858].

3) Toż za rok 1859. [Ibid. 1860].

4) Toż za rok 1861. [Ibid. 1864].

† **Wolff Maksymilian.** Diss. inaug. medica sistens diagnosin bronchitidis. Halis-Saxonorum. 1832 ¹⁾.

Giedroyć Franciszek.

1) O powrotach objawów przymiotu przy leczeniu chorych głębokimi wstrzykiwaniami żółtego tlenku rtęci. [Med. 1888].

2) Wykaz statystyczno-lekarski dotyczący się chorych w szpitalu św. Łazarza w r. 1887 i 1888. [Ibid. 1889].

¹⁾ Dotąd podług słownika D-ra Koźmińskiego.

- ✓ 3) Toż za rok 1889. [Ibid. 1890].
- ✓ 4) Toż za rok 1890. [Ibid. 1891].
- ✓ 5) Prostytutki jako źródło chorób wenerycznych w Warszawie. Warszawa. 1892.
- 6) Jak się zachować w chorobach wenerycznych. Warszawa. 1893.
- 7) Istota przymiotu (kwestye sporne). [Kron. Lek. 1893].
- ✓ 8) Apteka w Warszawie w pierwszej połowie XVII stulecia. [Wiad. Farmac. 1893]].
- 9) Notatki lekarskie z dziedziny chorób wenerycznych. [Kron. Lek. 1894].
- 10) Objawy skórne w chorobach wewnętrznych. [Kron. Lek. 1895].
- 11) Ekspertyza lekarska w dawnych sądach polskich. [Kron. Lek. 1896].

Kopytowski Władysław.

- 1) Zastosowanie soli sodowych i potasowych kwasu sozodolowego przy leczeniu szankrów i dymienie. [Gaz. Lek. 1889].
- 2) W kwestyi wycinania pierwotnego objawu przymiotu. [Gaz. Lek. 1891].
- 3) Przyczynek do kazuistyki zewnątrz-płciowego zarażenia przymiotem. [Ibid. 1891].
- 4) Wpływ obustronnego tryprowego zapalenia przyjądrzy na płodność u mężczyzn. [Kron. Lek. 1892].
- 5) Szankier na palcu ręki, dymienica gruczołu łokciowego. [Ibid. 1894].
- 6) Przyczynek do zmian anatomo - patologicznych w skórze przy łuszczycy. [Pam. Tow. Lek. 1895].

Trzciński Tadeusz.

- 1) O leczeniu przymiotu za pomocą głębokich podskórnych wstrzykiwań żółtego tlenku rtęci. [M d. 1887 i Viert. für Dermat. et Syph.].
- 2) Kilka słów o leczeniu rzoączki. [Gaz. Lek. 1892 Viert. f. Dermat. et Syph.].

Watraszewski Ksawery.

1) Beiträge zur Behandlung der Oberschenkel-Schussfracturen in Kriege. Dorpat. 1879. Diss. inaug.

2) Ueber die Excision syphilitischer primäraffectionen. [SPot. Med. Woch. 1884].

3) Zur Behandlung der Syphilis mit Calomelinjectionen. [Viert. f. Dermat. und Syph. 1884].

4) Wykaz statystyczno-lekar. tycejący się chorych w szpitalu św. Łazarza w r. 1885. [Gaz. Lek. 1886].

5) Toż za rok 1886. [Med. 1887].

6) Bemerkungen über einem Fall von Schankor im Mittelohre. [SPot. Med. Woch. 1886].

7) Leczenie przymiotu za pomocą podskórnych wstrzykiwań kalomelu, tudzież związków tlenowych rtęci. [Gaz. Lek. 1886. Wien. Medic. Pres. 1886].

8) O podskórnem stosowaniu nierozpuszczalnych związków rtęci przy leczeniu przymiotu. [Med. 1887. Monatsheft. f. prakt. Dermat. 1887].

9) Syphilis und Kopfsinsulte. [Viert. f. Dermat. u. Syph. 1887].

10) Beiträge zur Wirkung der Injectionen unlöslicher Mercurialpräparate bei der Behandlung der Syphilis und über einige Complicationen, die bei dem Gebrauch derselben vorkommen können. [Ibid. 1889 i Journ. d. Malad. Cutan. et Syphil. 1890].

11) O wartości metod zapobiegawczych w leczeniu przymiotu. [Med. 1891 i Arch. f. Dermat. u. Syph.].

12) Mydło kalomelowe w leczeniu przymiotu. Wzmianka tymczasowa. [Przeg. Lek. 1893].

13) O działaniu rtęci w przymiocie czasowo (pozor-
nio) ubiegłym. [Przeg. Lek. 1894].

14) O Diejstwie ciepłych wann przy leczeniu sifilisa. [Protok. V-go Pirogow. zjazdu lekarzy ruskich].

15) O działaniu mydła kalomelowego w leczeniu przymiotu. [Przeg. Lek. 1894].

16) Die Hypnose als Linderungs und Schlafmittel bei schwer Leidenden. [Allg. Med. Centralzeit. 1894].

Żera Teofil.

1) Przyczynek do spostrzeżeń klinicznych nad łuszczycą. [Księga Pam. prof. Hoyer'a].

2) Przyjmował udział w opracowaniu dzieła p. t. „Wykład chorób wenerycznych podług dzieł Zeissla, Roder'a i innych (pod kierunk. Pawlikowskiego). Warszawa. 1874.

no. 359

T R E Ś Ć

Wstęp	1
I. Założenie Bractwa Miłosierdzia w Warszawie	3
II. Członkowie i urzędnicy Bractwa. Protektor. Ojciec Duchowny. Kapłan. Starszy Bractwa. Radni. Vice-Senior. Pisarz. Szafarz. Prowizor. Wizytator. Sługa Bracki. Członkowie Bractwa (Bracia, Confratres)	7
III. Sesye (Schadzki). Niektóre zwyczaje. Porządek. Termina sesyi. Miejsce zebrań. Sesye wyborecze. Wieczernia Pańska. Procesye. Stanie u kościoła. Odpusty Bractwu Miłosierdzia nadane	23
IV. Mons Pietatis. Góra Potrzebna. Komora Potrzebnych. Urzędnicy Montis Pietatis. Chowanie i szafunek Montis Pietatis. Pieniężenie fantów. Asekuracya. Aukeya Montis Pietatis. Powierzenie pieniędzy Montis. Rewizya i liczba. Bezpieczeństwo i warunek Montis Pietatis w rzeczach zastawnych	36
V. Szpital. Zaczęcie (Założenie) szpitala Gnojników Kaplica w szpitalu św. Łazarza. Szpital św. Łazarza (na Mostowej). Infirmarya i sale. Cmentarz	46
VI. Chorzy. Liczba chorych. Przyjmowanie chorych do szpitala. Wypis. Żywienie chorych. Zapłata pobierana od chorych	52
VII. Pomoc lekarska. Doktor. Cyrulik. Apteka, Saliwaeye. Izolacya chorych. Zaufanie do szpitala	62
VIII. Dochody i wydatki (Percepta i Expensa). Dochody. Kasa. Wydatki. Kłopoty finansowe. Zapisy na rzecz szpitala. Zabezpieczenie sum Nieruchomości	74
IX. Przywileje	99
X. Sprawy ogólne szpitala w drugiej połowie XVIII stulecia. Rok 1758. Rok 1771. Rok 1792—1794. Przepisy służby wewnętrznej	101
XI. Szpital za czasów Pruskiej	119

XII. Szpital przy ul. Książęcej. Przeniesienie szpitala. Zapisy na rzecz szpitala. Chorzy i leczenie. Liczba miejsc w szpitalu. Koszt utrzymania chorych. Leczenie. Ambulatoryum. Klinika. Niemowlęta dotknięte chorobami wenerycznymi. Kłeski. Praca nad moralną poprawą chorych. Opis szpitala św. Łazarza	125
--	-----

Przypiski.

I. O ustawie Bractwa i jego historyi	159
II. Wartość florena	161
III. „Libertacya“. Przywilej libertacyjny	162
IV. Ofiara Wyszyńskiego na Mons Pietatis	163
V. Data przeniesienia szpitala na Mostową	163
VI. O życiu nierządnem w Polsce w wiekach ubiegłych	164
VII. O leczeniu chorób wenerycznych (u nas) do końca XVIII wieku	219
VIII. „Wyderka“	228
IX. „Publika“	230
X. Przywilej Króla Michała p. t. „Conservatio Frat. Miser. circa dno Molendina“	230
XI. Ofiara Jana Krasieńskiego	233
XII. Różne Przywileje (w odpisach)	235
XIII. O posesyi na której stoi obecnie szpital św. Łazarza.	245
XIV. O kąpielach Ossowskiego	247
XV. Prace lekarzy szpitalnych (drukem ogłoszone)	248

ND. 359